

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Георги Якимов
за участието на гл. ас. д-р Ралица Тодорова

в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по професионално направление: 2.2. История и археология (Архивистика и документалистика), обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски” в „Държавен вестник”, бр. 55 от 28 юни 2024 г., за нуждите на Историческия факултет.

В конкурса за доцент по Архивистика и документалистика гл. ас. д-р Ралица Тодорова представя 16 публикации – 1 монография, 1 книга и 14 статии.

Основно място в представената научна продукция заема монографията „Съхраняването на архива на Държавна сигурност като източник за микроисторията и „блатото на комунизма” (София, 2024, издателство „Star”, 214 страници). Изследването е направено на основата на богата изворова база – архивни материали на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, сборници с публикувани документи и др. Изследването на гл. ас. д-р Ралица Тодорова се базира и на широк кръг от научна литература по темата.

Научните приноси в монографията могат да бъдат очертани в следваните направления:

1. Ралица Тодорова въвежда в научно обръщение редица неизползвани досега документи от ведомствения архив на МВР, които са съхранени в Централизирания архив на Комисията по досиетата (АКРДОПБГДСРСБНА). Те ѝ дават възможност да изследва

историята на архивохранилищата на отдел III-ти „Картотека и архив“ на Държавна сигурност през 50 – 60-те г. на XX век.

2. Изследвани са на високо научно ниво два от основните етапи в съществуването на отдел III-ти на ДС и са очертани основните характеристики в обособяването и функционирането на база „Г“ край Габрово и база „З“ в столичния квартал „Захарна фабрика“. Убедително авторката доказва, че обектът недалеч от гр. Габрово е подходящ от гледна точка на защитата му, но не отговаря на нормалните стандарти за съхранение на архивни документи, което води до заплахата за тяхното физическо опазване. Липсата на достатъчно финансиране е постоянен фактор, който затруднява работата на отдела. Отдалечеността на базата прави трудно използването на архивните материали дори от ограничения кръг читатели, които получават разрешение да работят с тях. Преместването на по-голяма част от архивохранилището в столицата през 1963 г. подобрява оперативността при изпълнението на заявените документи и благоприятства началото на научно-техническата обработка и тематичната подредба на архивните единици, съобразно изискванията на развиващата се архивна наука. Улесняването на използването на документите за служебни цели в рамките на МВР и ДС Ралица Тодорова свързва с инициативността на Нанка Секерджиева, която оглавява отдел III-ти на ДС за продължителен период. Авторката не подминава и продължаващите трудности в работата на отдела – недостатъчно финансиране, липсата на Методически кодекс, близостта на промишлено предприятие, железопътен възел, уязвимост на сградата при военен конфликт и характерните за тоталитарния режим ограничения в използването на специфичните документни ресурси на ДС. Ралица Тодорова разкрива дейността на тази структура на режима като част от всеобхватен контрол на живота на българските граждани и старателно документиране на проявите на несъгласните.

3. Разглеждането на документите по казуса „Беглец“ представят подробно репресивните мерки на силовите органи срещу свободомислещия Георги Христов, младеж разочарован от действителността в „народната република“ и готов да емигрира в Англия. Невъзможното напускане на „социалистическия рай“ го превръща насила в дисидент, а

неговата творба „Блатото на комунизма“ предизвиква ожесточеното му преследване от тоталитарната държава. Спрямо него е приложена съветската практика от 70 -80 г. на XX в., при която дисидентите са изолирани повече в психиатрични заведения, отколкото в затворите. Прекършеният живот на Георги Христов е само един от примерите за репресивната роля на ДС, която авторката на монографията детайлно е разкрила.

4. Казусът „Гилбърт Радулович“ дава възможност на Ралица Тодорова да сравни близостта в действията на политическата полиция в ГДР (т.нар.Щази) с тези на ДС в България и да очертае всичките средства, методи и възможности за разправа с инакомислещите.

За участие в конкурса гл. ас. д-р Ралица Тодорова представя и книгата „История и организация на достъпа до архивите“ (София, 2012, 266 страници). Това изследване разглежда в исторически план проблема за достъпа до историческите архиви в чужбина и у нас от времето на Френската революция (1789 г.) до наши дни. Основен акцент е поставен върху практическите аспекти на достъпа до архивите и методическото осигуряване като необходимо условие за ползването на архивните ресурси.

В статиите на кандидатката са разработени широк кръг от проблеми, в които естествено доминира архивистичната тематика – документалната работа на българското външно разузнаване (60 -80 –те г. на XX век), архивът на българските полярници, приносите на проф. Т. Боров в българската архивистика, методическото осигуряване на достъпа до архивите, документи за историята на Троян и Тетевен и др. Част от представените статии са свързани с разкриване на дейността на ДС и с основното монографичното изследване на кандидатката.

До 2024 г. гл.ас. д-р Ралица Тодорова е участвала в множество научни конференции (годишните научни семинари на спец. Архивистика и документалистика, летни дидактически семинари в Китен и др.). Тя е била и участник в екипа за изготвяне и внедряване на Стратегия за дигитализиране на Учрежденския архив на СУ.

Учебно-преподавателската дейност на гл.ас. д-р Ралица Тодорова е твърде обемна и включва четения в два факултета на СУ – ИФ и ФФ. През учебната 2022/2023 г. има 2089,4 часа, от които 1278 часа са аудиторна заетост.

В бакалавърската степен в ИФ и ФФ Ралица Тодорова чете основните курсове по „Архивистика“, „Археография“, „Архивознание“, „Европейски институции и архиви“, „Документални и архивни ресурси“, „Технологии за архивиране“ и „История и организация на архивите“. Тя води и курсовете „Електронно управление, електронно правителство и архиви“ и „Институции на Европейския съюз“ в магистърската програма „Документални и архивни ресурси“.

При минимален брой 400 точки в областта История и археология (Архивистика и документалистика публикациите на гл.ас. д-р Ралица Тодорова ѝ носят 495 точки (50 – за докторската дисертация, 100 – за монографията, 220 – за другите научни публикации, 125 – за цитирания или рецензии).

В публикациите на гл. ас. д-р Ралица Тодорова не открих случаи на плагиатство.

Убеден съм, че в настоящия конкурс са спазени всички изисквания на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане, както и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Заявявам, че напълно подкрепям избирането на гл. ас. д-р Ралица Тодорова за доцент по професионално направление: 2.2. История и археология (Архивистика и документалистика) и ще гласувам безрезервно за заемането на тази академична длъжност от нея.

София, 22 септември 2024 г.

Член на Научното жури:.....

/проф. д-р Г. Якимов/

